

Jarosław Syrnyk

Interpretacje przeszłości

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO
WROCŁAW 2026

Jarosław Syrnyk
Interpretacje przeszłości

Recenzent: Jan Pomorski

Redakcja: Bożena Dembińska
Skład i łamanie: ENDASH
Projekt i opracowanie graficzne okładki: Małgorzata Szałyga
na podstawie projektu layoutu Grupy Projektor
Ilustracja na okładce: magnific.com

© Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2026

ISBN: 978-83-68705-83-6 (druk)
ISBN: 978-83-68705-84-3 (PDF)
ISSN: 0239-6661 (AUWr)
ISSN: 3071-6748 (AUWr online)

Druk: Mazowieckie Centrum Poligrafii sp. z o.o.

Uniwersytet Wrocławski | Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego

Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego
ul. F. Joliot-Curie 12, 50-383 Wrocław
tel. 71 375 76 84, e-mail: wydawnictwo@uwr.edu.pl

Spis treści

Uwagi wstępne ... 7
Przeszłość nie należy wyłącznie do historyków ... 7
Droga do określenia przedmiotu ... 10
Cel pracy ... 12
Struktura pracy ... 13
Wskazówki bibliograficzne ... 14
1. Ramy filozoficzne interpretacji przeszłości ... 17
1.1. Ontologia przeszłości ... 17
1.2. Epistemologia przeszłości ... 23
1.3. Aksjologia przeszłości ... 40
2. Podmiot i środowisko interpretacji przeszłości ... 51
2.1. Aktywność podmiotu poznającego ... 51
2.2. Społeczeństwo (zbiorowość) ... 61
2.3. Kultura jako komunikacja. Komunikacyjny aspekt poznania ... 75
2.4. Inkarnacje przeszłości ... 88
2.5. Sposoby funkcjonowania przeszłości w kulturze ... 91
2.6. Dziedziczenie przeszłości ... 99
3. Interpretowanie przeszłości ... 103
3.1. Definicja i przesłanki interpretacji przeszłości ... 103
3.2. Schematy interpretacji przeszłości ... 108
3.3. Pamięciowe matryce interpretowania przeszłości ... 129
3.4. Mit ... 141
3.5. Filozofia dziejów ... 146
3.6. Matryca naukowa ... 148
4. Interpretacje przeszłości w praktykach codzienności ... 153
4.1. Interpretacje prywatne ... 153
4.2. Potoczne i pragmatyczne interpretowanie przeszłości ... 156
4.3. Przeszłość w praktykach codzienności ... 160
5. Różnorodność przedstawień przeszłości w sztuce ... 191
5.1. Powieść historyczna ... 195
5.2. Malarstwo ... 202
5.3. Rzeźby, pomniki, budowle dekoracyjne ... 216
5.4. Film ... 220
5.5. Teatr współczesny i działania performatywne ... 228
5.6. Muzyka ... 230

6. Przeszłość w nauce 237
6.1. Historia i historiografia 237
6.2. Archeologia 279
6.3. Badania kulturowe 282
6.4. Pamięciologia 288
6.5. Socjologia historyczna 292
6.6. Kryminologia 293
6.7. Genetyka populacji 294
7. Polityczne interpretacje przeszłości 297
7.1. Związki polityki z interpretacjami przeszłości 297
7.2. Polityka historyczna 305
Przyszłość interpretacji przeszłości 333
Bibliografia 343
Indeks osobowy 361